
jovan popović (1905–1952)

ŐSZI SEJTÉSEK A DUNÁN

Az őszi nap rózsái hullanak, gyúlnak a háztetők,
kápráztatóvá izzik a falak fehérsége.
Üröm- és szélfüllat terjeng, a szerémségi róna
tarka szőnyeg gyanánt bomlik ki a végtelenségbe.

Apró ember-alakok sűrögnek; törik a földet,
ekésfogatok léptetnek lassan a látóhatár széléig s vissza.
Árva kiskutya nyüszít a dülő végében, nincs kívül játsszon.
Kifosztott tarlok nyúlnak a vonat után. Kopár kulissza.

Faluk és szállások, és egy-egy órház a pálya mentén,
ablakba kitett dunnák, arcok, virágok,
és kinyújtott kezek, ismeretlen fájdalmak, — várások, vágyódások...
Ó, ezek a kis megállók, ezek az örökké várók!

Itt le kellene szállni. Odalépni valakihez, kezét adni.
Emberi szót mondani s hallgatni. Emberi szót.
És sírni. És vigasztalni. Megérteni. Köztük maradni.
Végzettől megborzongni. — De már robogok, a sín zokog.

Távolok hívnak, csábító, szabad tereket tárnak,
s itt hervadt napraforgó int, a nap légvárat épít,
s tárt ablakokkal lélegzenek a házak, lihegnek, vágnak, várnak,
s a leszüretelt szőlődombokat sóhajtó szelek lépik.

Milyen szomorú és szép így állni a vonat ablakában,
arcomon a nap csókjával, őszi tájak leheletével,
milyen vidám és szép így érezni az emberek közelségét,
fejemen tetek csíráival, gondolat arany permetével.

Különös ez a csönd. Főlel. Félelmet ébreszt.
Hosszan, elnyújtva reszket benne a mozdony éles füttye.
Életre kel sok régi vágy, múlt és jövő hívása,
s az emberek mind, kiket magunkban hordunk s nem jutnak eszünkbe.

Ni, egy lány a kertben. Ó, ha épp terád várna!
Ha izmos, karcsú derekát átkarolnád!
Ha rád ismerne! Ha megremegne némán fodros válla!
Ha nyakad köré fonná napbarnította karját!

És galambok a tetőn. Milyen furcsán szelíd galambok,
a rejtett repülőterek karvalyai közt gyanútlan szállók.
Hát a halál fémmadarait rejtő kalitkák tövében
még mindig galambot etetnek Branko versébe illő leányzók?

Keskeny kék szalag tekereg a távol hegyek közt.
Rőt füzek rohannak a sík, pőre végtelenbe.
A napsütötte réten lusta, boldog gulyák delelnek.
S egyszerre szélesen, hatalmasan föltáruul az óriás teste.

Duna! Olykor csakugyan kék vagy!
Oly tiszta, mély kék, hogy szemem előtt már-már szivárványt játszat.
Milyen szép hátadon az uszály, mely lassan lefelé tart.
Milyen világos, napos, kék fölötted ez a látnoki bánat.

És azok a tehenek, mélyen az öledbe bújva,
hogy jutottak oda arra a keskeny földnyelvre?
Mint holmi furcsa vízi állatok lebegnek álmatag,
s figyelik, mit suttoysz nekik halk, lágy csobogással egyre.

A libák, kacsák, fehér foltjai
úgy siklanak kék selymeden, mint eleven virágok.
S a felhők, a fák, a házak, az ég kékje,
visszaverődve benned, tükrözi a vágyott, megálmodott világot.

Hej, Duna, vén golyhó, gáttörő, óriás duhaj,
elrablója mindennek, mit ember keze teremtett!
Lám, mily békés tudsz lenni, milyen mély, milyen gyöngéd,
mennyi tisztaság, mennyi fény ezüstlik benned!

Mérges vontatóhajók borzolják sima tükröd,
mögöttük hosszú sorban engedelmes uszályok.
Te mindent tudsz, Duna, tudod, mit s hova visznek,
s hogy mi vár rájuk, a titkot magadba zárod.

Hány és hány nép evezett le szeszélyes hullámaid közt.
Hány összetört sorsot ringatnak mélyeid.
Tán a jövőt is tudod, te vén örökifjú,
s őszi derűbe rejtéd iszonyú vészjeleit?

Hol jártál, mit hallottál, nemzetek országútja,
mit ivott föl magába vized ártatlan kékje?
Dühös titán, szelíd, szendergő óriás,
rejtélyes hallgató, valóban mindent értsz-e?

Ahogy ülök a dombon, itt, s alattam tekereg csillogó tested,
valami furcsa szorongás fog el ebben a nagy-nagy békességben.
Csönd, álmódó kékség vesz körül mindenfelől,
de közben vihar készül, minden ízettel érzem.

És a csönded százszorosán visszhangozza a távoli dörgést,
s attól még jajgatóbban visszhangos ez a csönd.
Némán faggatom az áttetsző, de ismeretlen messzeséget,
ahogy ülök itt, s a tükröd nézem idefönt.

A nap lassan nyugatra tér s a karlócai hegyekbe hanyatlik.
A fák, a házak, a tornyok mind vörös lángban égnek.
Véres most a vized, jó Duna, véres ám,
csöndes vizeden néma, iszonyú sejtések.

És a szőlőhegyek lassan szürkületbe vesznek,
suttogás kél a félhomályban: a holt Branko verse szól.
A házak szögletében settengő árnyak várnak,
s egy halk furulya zokog föl valahol.

Hej, Duna, hej, Duna,
utad merre visz?
Hej, Duna, hej, Duna,
mit visz az a víz?

Már sötétben hömpölyögsz hűvös hullámaiddal,
szüntelen, ellenállhatatlan, míg eléred a Fekete-tengert.
Mondd, ó mond, hogy váljanak a kis erők győzhetetlenné,
mond, meddig evezünk, hol találjuk a vágyott, nagy reggelt?

Duna, Duna! Világosítsd meg útjainkat.
Duna, merre induljon ki-ki a maga igaz útjára?
De a Duna csak folyik, hallgat, hullámot csobogtat.
Figyelem, s arra gondolok: mily szörnyű nagy a szabadság ára.

(1940)

VERS A KIKOVÁCSOLT BOLDOGSÁGRÓL

(Részletek)

1.

Életem dele elmúlt, míg a cél felé jöttem.
S ha rámalkonyul is, az út ragyog mögöttem.
Véresen, teli szívvel törtem ösvényt előre,
bőven szórtam a magot a bevetetlen földbe,
sok titkot bújtam,
sok széphez nyúltam,
jövönkről felhajtottam a takaró borút —
hosszú volt és nehéz volt
és gazdag volt az út.

Reménytelenség-foknál terhemtől roskadoztam,
fejtettem idők talányát, gonosz manókkal hadakoztam,
voltam összevert, kínzott, voltam leköpdösött,
és felmagasztaltattam elvtársaim között,

volt részem szenvedésből, volt részem szenvedélyből,
tudok a büszkeségről s alkotás fájdó örömről,
és hosszan integettem viharban, sziklaszálon,
és tettel tettem valóvá álmodott tudatos álmom,
az életet szerettem, s a harcot is vele.

De boldog voltam-e?

boldog, akár a kasban a jóllakott herék,
mint csiga és a háza, mint bagoly és az odva,
mint pók, amely fonalát önnönmagából fonja,
mint pók, amely hálóval keríti szögletét.

Sem a legföldibb öröm legtisztább gyönyörében,
sem mikor szenvedélyek nemes lángjában égtem,
sem a szépségek karján, sem a jó szerelemben,
sem a ritka-ritka vihar utáni csendben,
nem tartottam vissza a boldogság szökését,
és nem vettem magamra fátyol-öltözékét.
Nem azért, mert a világtól bújni akartam,
s nem azért, mert féltem, hogy elbotlom magamban,
s mert értékét nem tudtam asszonynak és barátnak,
vagy mert magához kötött a cicomázott Bánat,
vagy mert dugni akarnám az ellopott szerencsét,
vagy titkos iszákosként titkon inni szeretnék, —
nem, — azért, épp azért, mert tudtam, mi a boldogság,
s hogy minden szál virágát ezer rútságok rontják.
Önző örömért nem tudtam közéjük állni,
mert az öröm: örömtelennek örömet kalapálni.
Magamnak is kellett belőle. S volt benne részem,
amikor társaimmal állottam érte résen,
mikor az életért s jövőért harcoltam a sötéttel,
amikor lélekben s vérben összeforrtam a néppel.

2.

Faustként sohasem szoltam a perchez: „Ne repülj még,
szép vagy, maradj, hadd élvezzelek fenéig!”
Nem voltam mágus, nem szerződtem a rosszal,
de Faustként kerestem az ígét, ami tett,
s a tettet — álmom valóra vált ígét,
s lenni akartam az akarásnál fürgébb,
vártam a hajnalt, amelyben megfürödhetek
varázskútnál, tiszta ruhában,
s megfogan bennem a leglángosabb dal —
tudtam, az igazi bűbáj: a harc és a húség,
s nemcsak a perc múlását vágytam,
a század tengelyébe kapaszkodtam bele,
hogy az idő tudatos világnak
új medrében folyjon elfele,
s arcunk szerint mintázzuk meg hazánkat.

4.

Idillt nem furulyázok, s dobot nem döngetek,
s nem mondom: való az álom, s: életünk gyönyörűség.
Ó nem, a bőségszarujaiból még senki sem vehet.
Nem ülhetünk mánk töviben, keresni kicsi húsét.

Ment vagyok áltatástól és frázisokban fösvény.
Sok megpróbáltatás vár, sok harcnak sok bogánca.
De az irányunk biztos, s előre visz az ösvény,
s a magunk sorsának vagyunk erős kezű kovácsa.

Vészmadár kuvikoljon, ugassanak ebek,
magyarázkodjanak, kik megszőktek a csatából —
ó, népem, ne hagyd senkinek fertőzni vizedet,
ó, hazám, szabad hazám — boldog az, aki bátor.

Paradicsom a földünk? Nem. Túl nagyok a gondok.
Véres tajték lep el a sok erőlködéstől.
S gonosz szomszédok körben, vetéseinkre rontók.
De a haza velünk változik, duzzad és nől.

Ó, hazám, drága hazám, amelyért annyit türtem,
ahogy mi szeretünk, tud-e szeretni bárki?
Örülök, hogy vetettünk, bár kasza mellől kidültem,
örülök, s bár sok minden fájna, nem tudok fájni.

A kínokról nem szólok, melyek testembe tépnek.
Önző vágyakért szégyen vélt gyászba burkolóznak.
És sohasem adok szót lelki lépfeneknek.
Gazember, aki vinnyog s magáért könnyet ont ki.

Fáj az arc nekem, mely befagy mosolytalan,
az emberülésünkben fáj az embertelenség,
fáj a pazarlás, amikor szűkös, ami van,
fáj, ha egy-egy hiba elkapja azt is, ki nem vét.

s fáj, ha sír a gyermek, míg anyját a gyárból várja,
és fáj az üres ház, és fáj, ha nincs hova térni.
Meséből sem tűnnek a vámpírok egy csapásra,
mégis fáj, ha az Új csíráját durva fagy éri.

Még sok a szorgos dőre s az ügyes törtető,
még nem derűs az agg, nem gondtalan a gyermek,
még hörcsög és pocok eszi, mi ehető,
még hamis útitárs üzhet gonosz üzelmet.

Ó, csattog a szárny, de hűz az elmaradottság!
Felszállni, fel! Erős lenni, nagy és hibátlan!
Hadd tudják, akik jönnek: harcukat megharcolták
az elődök: sok akarat tudatos akarat-árban.

Tudom és fájom az elhullatott áldozatokat.
Tudom, mi lesz, és fáj, mert csak az szabad, aki ért.
Osztom magam, s szobor nem óv. De gyümölcsöz a mag.
Ó, boldogság: dühtől és fájdalomtól nem téveszteni célt!

6.

Mert minden percünk gyümölccsel gazdagon áldott,
mert minden percünk eléri a múlhatatlanságot,
elvtársak, boldog vagyok!
Mert biztos holnapba lépünk tudatos lépteinkkel,

mert éveket szül nékünk minden rajongó reggel,
mert éveink vetése századokba kalászos,
mert esőben és hóban hűek vagyunk a lázhoz,
elvtársak, boldog vagyok!
Mert nem dézsmáltam örömet, míg népem gondok rágják,
mert én a népnek adtam a szívem dobogását,
elvtársak, boldog vagyok!
Mert a nép ereje tölt, míg dolgozom s virrasztok,
mert álomban a népem vágyán nyitom az ajtót,
mert Tito kormányozza hajónk a mentő kikötőbe,
mert két csodálatos karunk a napnak emelője,
mert más nálunk a kacaj, a sírás és a csók,
mert gyermekeink megérik, mit álmodtunk, a jót,
elvtársak, boldog vagyok!
És mert a népnek a boldogságról énekelhetek,
hogy legyen rohama hősibb, erősebb, győztesebb,
mert taníthatom a népet hatalma tudatára,
mert nagy a nép, és alkot, s énekesét várja,
mert van értelme minden fáradt napnak, álmatlan éjnek,
mert minél több a veszély, a tett annál merészebb,
elvtársak, boldog vagyok!
Mert minden ostromot oly biztosan kiállunk,
mert nehézséget győzünk és fájdalmat túlfájunk,
mert századot boltozunk és az álmokig érünk,
mert magunknak s az emberiségnek új-új utakat mérünk,
kínok közt, meggyötörve, míg a halál kuncog fölöttem —
boldog vagyok, elvtársak, mérhetetlen!

(1951)

Ács Károly fordításai